

LOVIISA

Musa aurinkovoimahanke arkeologinen inventointi 2024

Tilaaaja:
Solmar Consulting Oy

Toteuttaja:
Heilu Oy

LOVIISA Musa aurinkovoimahanke

arkeologinen inventointi 2024

Tiivistelmä

Loviisan koillisosaan, Musan peltoalueelle, on suunnitteilla uusi aurinkovoimapuistoalue, johon kuuluu pieniä erillisiä hankealueita, sähkönsiirtolinjoja ja sähköaseman paikka. Hanketta valmistelee Solmar Consulting Oy, joka tilasi arkeologisen inventoinnin Heilu Oy:ltä. Maastotyöt tehtiin FM arkeologi Sinikka Kärkkäisen toimesta 30.5. ja 27.6.2024. Inventointialueilta tunnettiin kaksi mahdollista muinaisjäännöstä ennen inventointia, jotka tarkastettiin maastotöiden yhteydessä. Havaintojen perusteella toinen kohteista määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi ja toinen on tuhoutunut modernissa maankäytössä. Inventoinnissa havaittiin myös kolme uutta kiinteää muinaisjäännöstä, kaksi historiallisen ajan rajamerkkiä ja yksi ajoittamaton röykkiö.

Kartta 1. Lähestymiskartta. Musan peltoalueelle suunnitellut pienet hankealueet sijoittuvat sinisellä rajatulle alueelle. MK 1: 200 000.

Arkistotiedot

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuksen tekijä:	Heilu Oy/ FM Sinikka Kärkkäinen ja FM Kalle Luoto
Kenttätöaika:	30.5. ja 27.6.2024
Tutkimusten rahoittaja:	Solmar Consulting Oy
Lähialueen aikaisemmat tutkimukset:	Ahvenisto Tapani, inventointi 1968
Taustakartat:	Maanmittauslaitoksen karttakuvapalvelu (WMTS) 05-07/2024
Käytetty koordinaatisto:	ETRS-TM35FIN, korkeus N2000

Kansikuva: Musan itäosan peltomaisemaa hankealueella Samuelsen tilan lounaispuolella. Kuvattu itään.

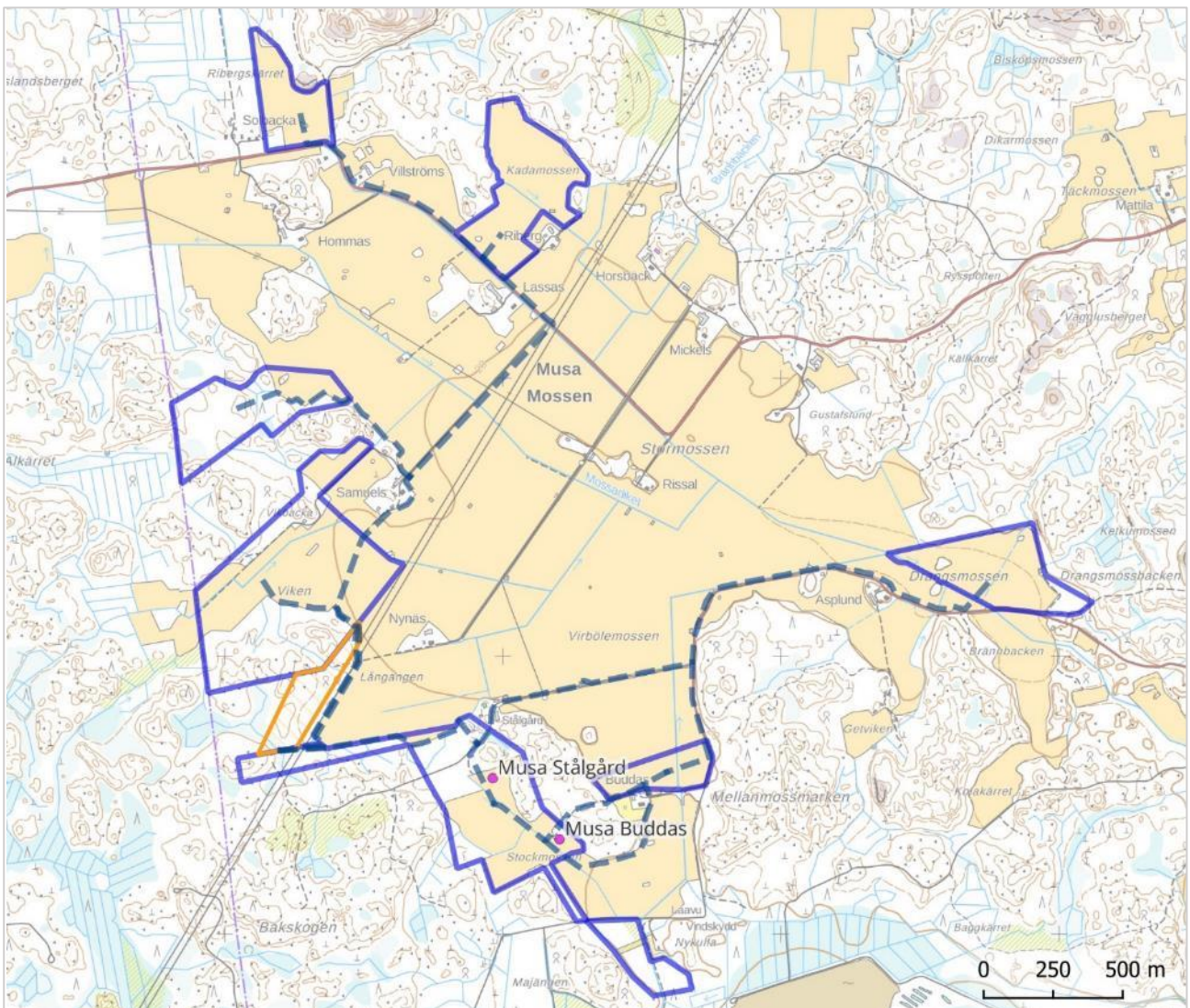
Raportin kuvat: Sinikka Kärkkäinen

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
2. Inventointialueen perustietoja	5
3. Tutkimusmenetelmät.....	10
3.1. Esityöt	10
3.2. Maastotyöt ja raportointi.....	10
4. Havainnot	11
5. Yhteenveto	14
6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet.....	15
Kiinteät muinaisjäännökset	16
1. Ribergskärret	16
2. Råberg	17
3. Viken	19
Muu kulttuuriperintökohde	21
4. Musa Buddas.....	21
Poistettu kohde	23
5. Musa Stålgård	23
Lähteet.....	24

1. Johdanto

Solmar Consulting Oy valmistelee uutta aurinkovoimapuistoa Loviisan Musan alueelle. Musa sijaitsee noin 15,5 kilometriä Loviisan keskustasta koilliseen ja noin 7 kilometriä Ruotsinpyhtästä luoteeseen. Hankkeeseen kuuluu kahdeksan erillistä aluetta, joiden yhteiskoko on noin 116 hehtaaria. Suunnittelualueet sijoittuvat suurimmaksi osaksi pellolle, mutta länsi- ja eteläosan alueilla on myös metsää. Hankealueiden väliin on suunniteltu uusia sähkönsiirtoreittejä, jotka kulkevat peltoalueiden ja teiden reunoilla sekä olemassa olevien sähkölinjojen vierellä. Musan alueen arkeologinen selvitys tilattiin Heilu Oy:ltä ja se toteutettiin touko- ja kesäkuun 2024 aikana. Inventoinnin tavoitteena oli selvittää, sijaitseeko alueella ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita.

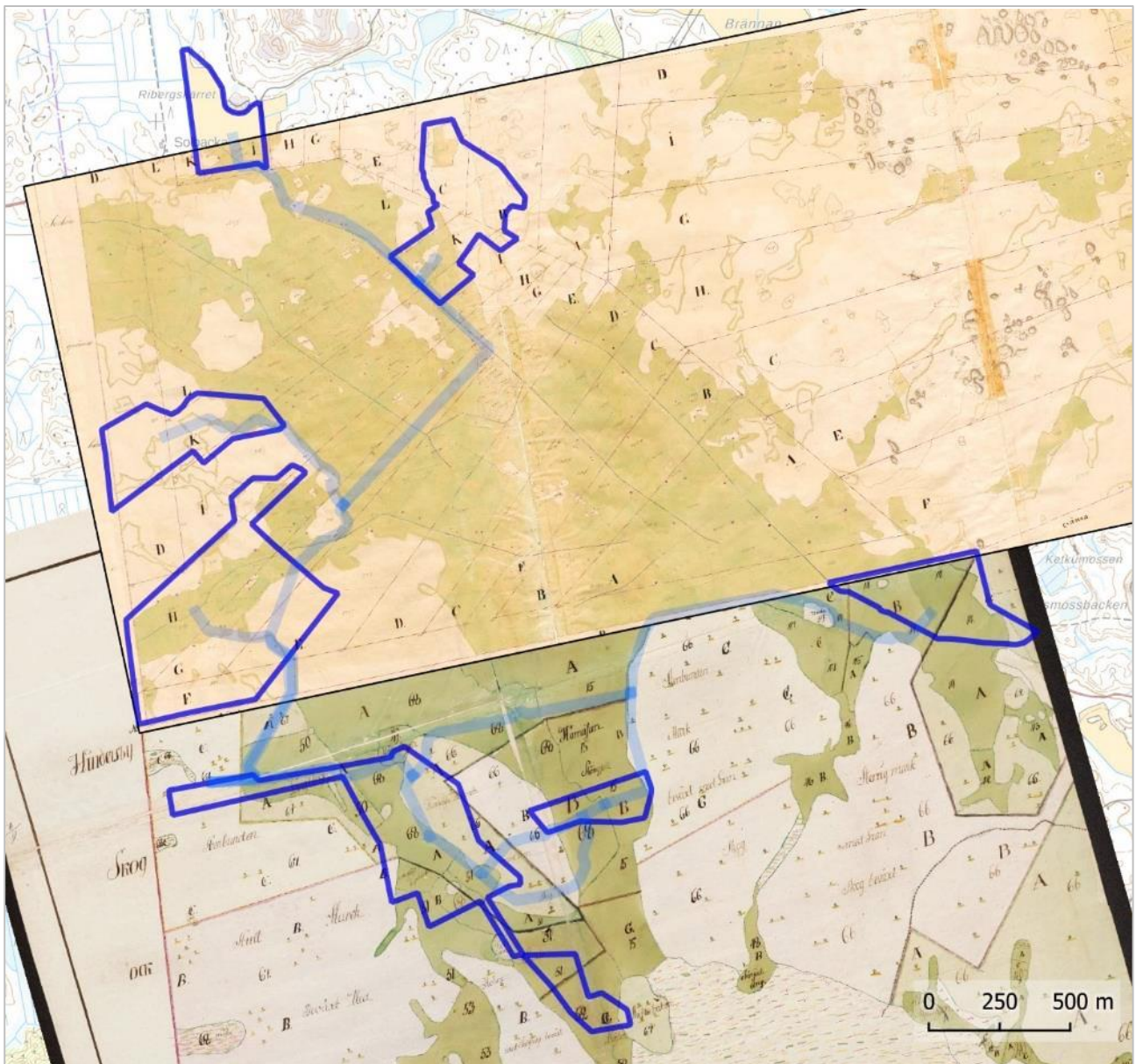
Kartta 2. Musan hankealueet rajattu sinisellä ja suunnitellut sähkönsiirtoreitit sinisellä katkoviivalla. Sähköaseman paikka merkitty oranssilla viivalla. Tunnetut mahdolliset muinaisjäännökset Musa Stålgård ja Musa Buddas sijaitsivat alueen eteläosassa. MK 1:25 000.

2. Inventointialueen perustietoja

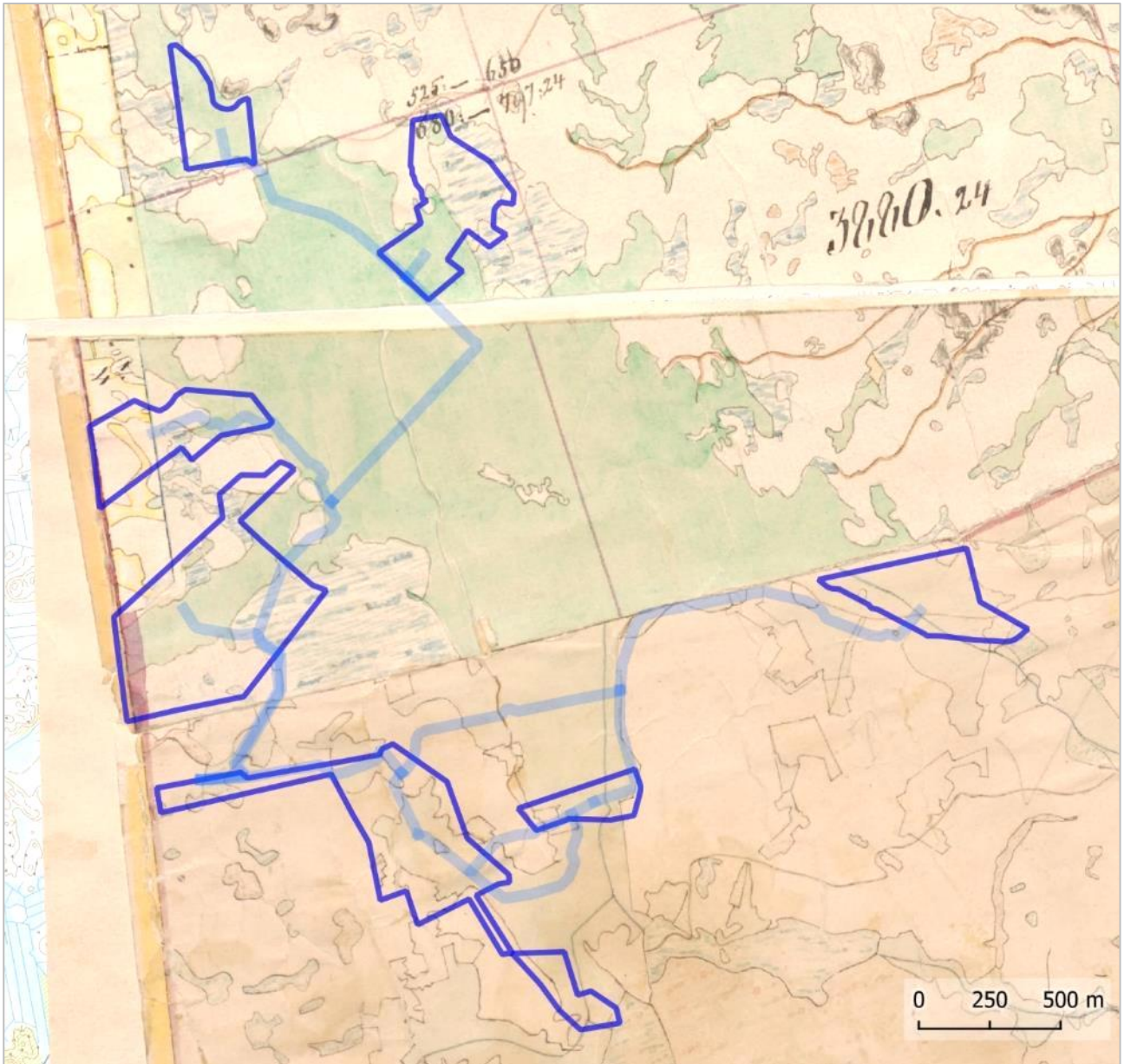
Musan hankealue sijaitsee Kymijoen valuma-alueella, reilu viisi kilometriä Kymijoesta länteen. Länsiosasta hankealueet rajautuvat Loviisan ja Lapinjärven kuntarajaan. Alueiden maasto on pääosin tasaista peltoaukeaa, joita reunustavat kivikkoiset metsäalueet. Peltojen maastonkorkeus on pääosin 19-20 metriä merenpinnasta ja maaperä on pääosin savea tai liejusavea, metsäalueet kivistä hiekkamoreenia. Musan alueelta ei tunneta esihistoriallisia löytöjä. Lähimmät tunnetut kivikautiset löytöpaikat sijaitsevat reilu kilometri alueesta itäkaakkoon, Jokiniemen lähellä, noin 15-20 metriä nykyisestä merenpinnasta.

Historiallisella ajalla Musan alue on kuulunut pohjoisosastaan Kongsbölen eli Kuninkaankylän maihin ja eteläpuoli Wirbölen eli Viirilän kylän maihin. Kylien raja on kulkenut hankealueiden keskeltä. Vanhimmat kartat alueesta ovat 1700-luvun loppupuolen isojakokartat, joissa hankealueet ovat kylien takamaihin kuuluvia niittyjä tai pelloja. Alue pysyy vanhojen karttojen mukaan melko muuttumattomana pitkälle 1900-luvulle saakka, jolloin alueelle alkaa muodostua pientiloja.

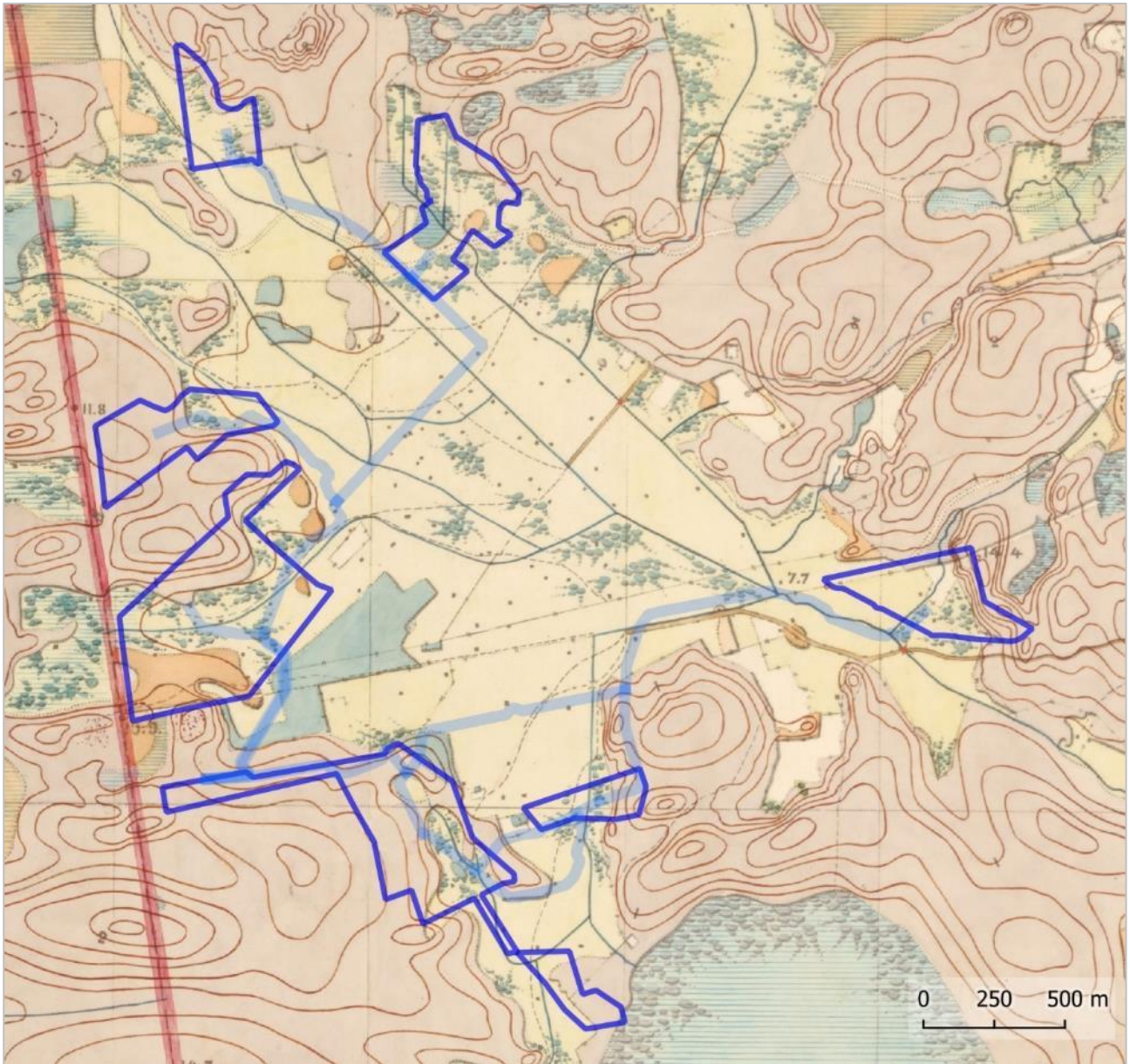
Hankealueelta tunnettiin kaksi mahdollista muinaisjäännöstä ennen inventointia, Musa Buddas (1000007686) ja Musa Stålgård (1000007687). Molemmat kohteet olivat historiallisen ajan rakennusten pohjia, jotka oli havaittu vuoden 1968 inventoinnissa (Ahvenisto, Tapani). Muita arkeologisia tutkimuksia alueella ei ole tehty.

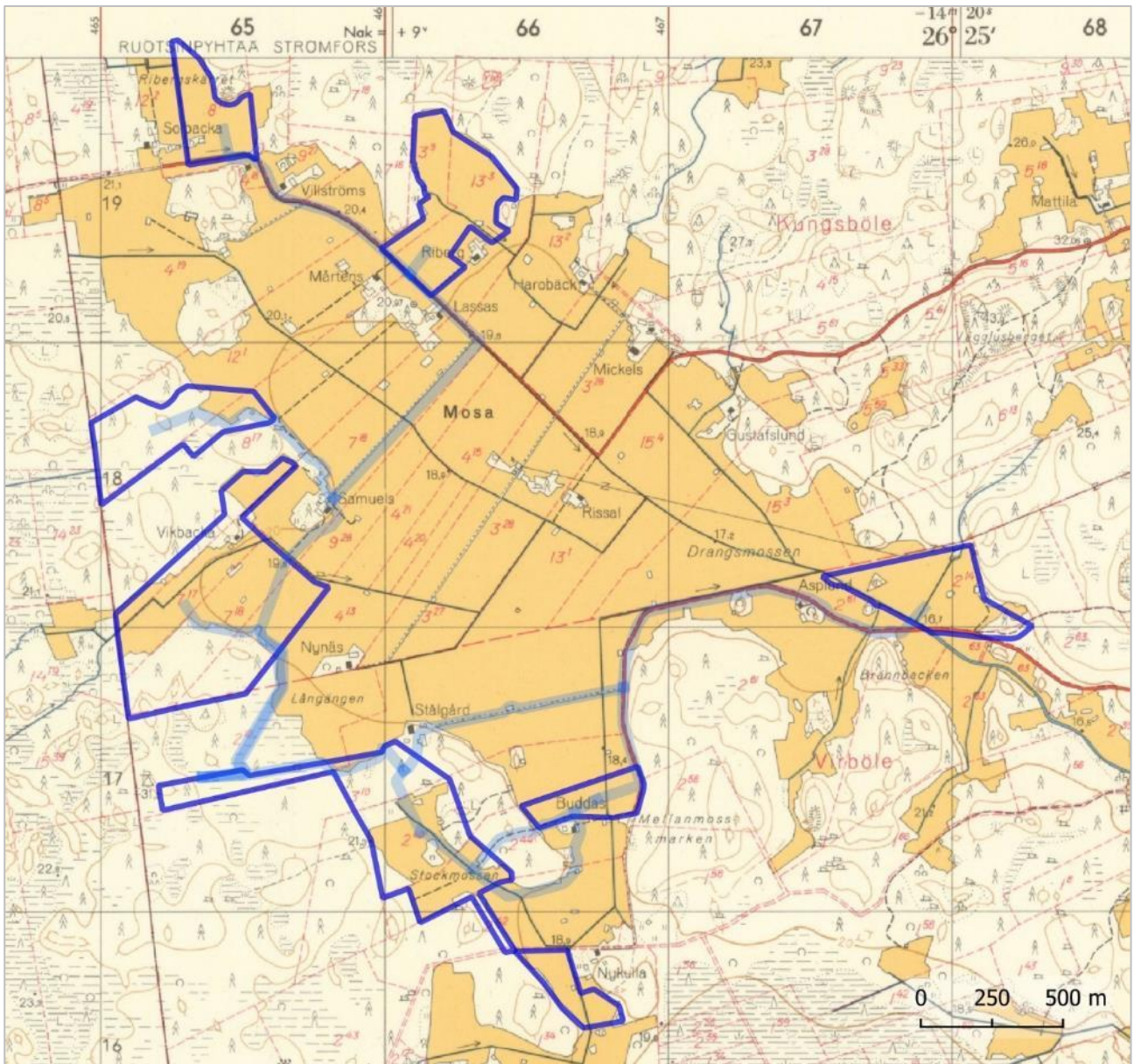
Kartta 3. Yllä Kuninkaankylän isojakokartta (1841-1847) ja alla Viirilän isojakokartta (1784). Hankealueiden rajaus sinisellä ja sähkönsiirtoreittien kulku vaaleansinisellä.

Kartta 4. Hankealueiden raja- ja sähkönsiirtoreitit vuoden 1842 pitäjänkartalla.

Kartta 5. Hankealueiden rajausta ja sähkönsiirtoreitit vuoden 1885 senaatinkartalla.

Kartta 6. Hankealueiden rajaus ja sähkösiirtoreitit vuoden 1964 peruskartalla.

3. Tutkimusmenetelmät

3.1. Esityöt

Esitöiden aluksi Heilu Oy:n FM arkeologi Kalle Luoto kävi läpi alueen historialliset kartat 1700-luvulta 1900-luvulle. Karttoja haettiin Kansallisarkiston ja Maanmittauslaitoksen arkistoista, sekä Vanhakartta.fi- sivustolta. 1900-luvun painetut karttalehdet ladattiin Maanmittauslaitoksen Vanhat painetut kartat-sivustolta. Vanhat kartat asemoitiin nykykartan päälle QGIS-ohjelmalla, ja kartoista tarkasteltiin arkeologisesti mielenkiintoisia kohtia, kuten vanhoja asuinpaikkoja ja historiallisia rajamerkkejä.

Esitöiden aikana käytiin läpi Musan alueella aikaisemmin tehdyt arkeologiset tutkimukset sekä lähistöllä sijaitsevien tunnettujen arkeologisten kohteiden tiedot. Aineistoja haettiin Museoviraston ylläpitämästä Kulttuuriympäristön palveluikkunasta (www.kyppi.fi). Alueelliselta vastuumuseolta (Porvoon museo) tiedusteltiin, onko hankealueilta tai niiden läheisyydestä tehty uusia irtolöytöjä tai muita ilmoituksia, jotka tulee huomioida maastotöissä. Esitöiden aikana käytiin läpi GTK:n maaperäkartta ja Maanmittauslaitoksen rinnevarjosteaineisto arkeologisesti mielenkiintoisen maaperän ja maastonmuotojen, kuten tervahautojen tai hiilimiilujen, havaitsemiseksi. Hankealueelta ei ollut saatavissa tarkempaa laserkeilausaineistoa (5p) inventointia valmisteltaessa (huhti-toukokuu 2024).

3.2. Maastotyöt ja raportointi

Allekirjoittanut teki Musan arkeologisen inventoinnin maastotyöt 30.5. ja 27.6.2024. Inventointi tehtiin alkukesän helteissä ja havainnointiolosuhteet olivat heikohkot runsaan aluskasvillisuuden vuoksi. Alueelta tarkastettiin jalkaisin kaikki vanhoista kartoista ja rinnevarjosteesta havaitut kohteet. Samalla tarkasteltiin arkeologisesti mielenkiintoisia maastonkohtia ja tehtiin silmämääräistä havainnointia. Inventoinnissa tehdyt havainnot dokumentointiin valokuvin ja muistiinpanoin. Havaintojen sijainnit sekä kuljetut reitit tallennettiin käsiGPS-paikanninta (Garmin Montana 680, tarkkuus +/- 5–10 m) käyttäen.

Raportointivaiheessa maastossa havaituille uusille kohteille, sekä toiselle tunnetuista kohteista, määriteltiin aluerajaus inventointihavaintojen mukaan. Inventointiraportti laadittiin kesä-heinäkuussa 2024. Raporttiin liittyvät kartat laadittiin QGIS-paikkatieto-ohjelmistolla. Inventointiin liittyvät valokuvat ja raportin alkuperäiskappale tallennettiin Heilu Oy:n arkistoon Tampereelle.

4. Havainnot

Inventoinnin tuloksena hankealueilta tai niiden välittömästä läheisyydestä havaittiin kolme uutta kiinteää muinaisjäännöstä. Pohjoisimman hankealueen pohjoispuolelta havaittiin kallion päälle tehty kiviröykkiö (raportin kohde 1 Ribergskärret). Röykkiön tarkempi funktio tai ajoitus ei selvinnyt inventoinnin yhteydessä. Kaksi muuta uutta kohdetta ovat historiallisen ajan rajamerkkejä. Toinen (kohde 2 Råberg) sijaitsee Musan peltoalueiden itäreunalla ja toinen (kohde 2 Viken) aivan hankealueen länsireunalla. Molemmat rajamerkit ovat sijainneet Kuninkaankylän (Kongsbölen) ja Viirilän (Virbölen) kylän historiallisella rajalinjalla ja ovat myös yhä käytössä olevalla kiinteistörajalla.

Eteläosan hankealueelta tunnettiin kaksi mahdollista muinaisjäännöstä ennen inventointia. Toinen niistä, eli Musa Buddas (raportin kohde 4), paikannettiin maastosta ja määriteltiin havaintojen perusteella muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Kyseessä on todennäköisesti pienen ulkorakennuksen kivijalka. Toinen kohde, Musa Stålgård (kohde 5), on tuhoutunut pellonraivauksessa 1900-luvun loppupuolella. Kohteen voine määritellä poistetuksi muinaisjäännöskohteeksi.

Lännenpuoleisten hankealueiden, metsät ovat vaikeakulkuista louhikkoa ja paikoitellen tasaista, ojitettua kosteikkoa. Suunnitellun sähköaseman alue on umpeenkasvanutta hakkuuaukeaa. Peltoalueet ovat tasaisia ja piirteettömiä, eikä esimerkiksi kivikaudelle sopivia muinaisia rantaterasseja ollut havaittavissa. Teiden ja peltojen reunoilla on koneellisesti raivattuja lohkekaskasjoja.

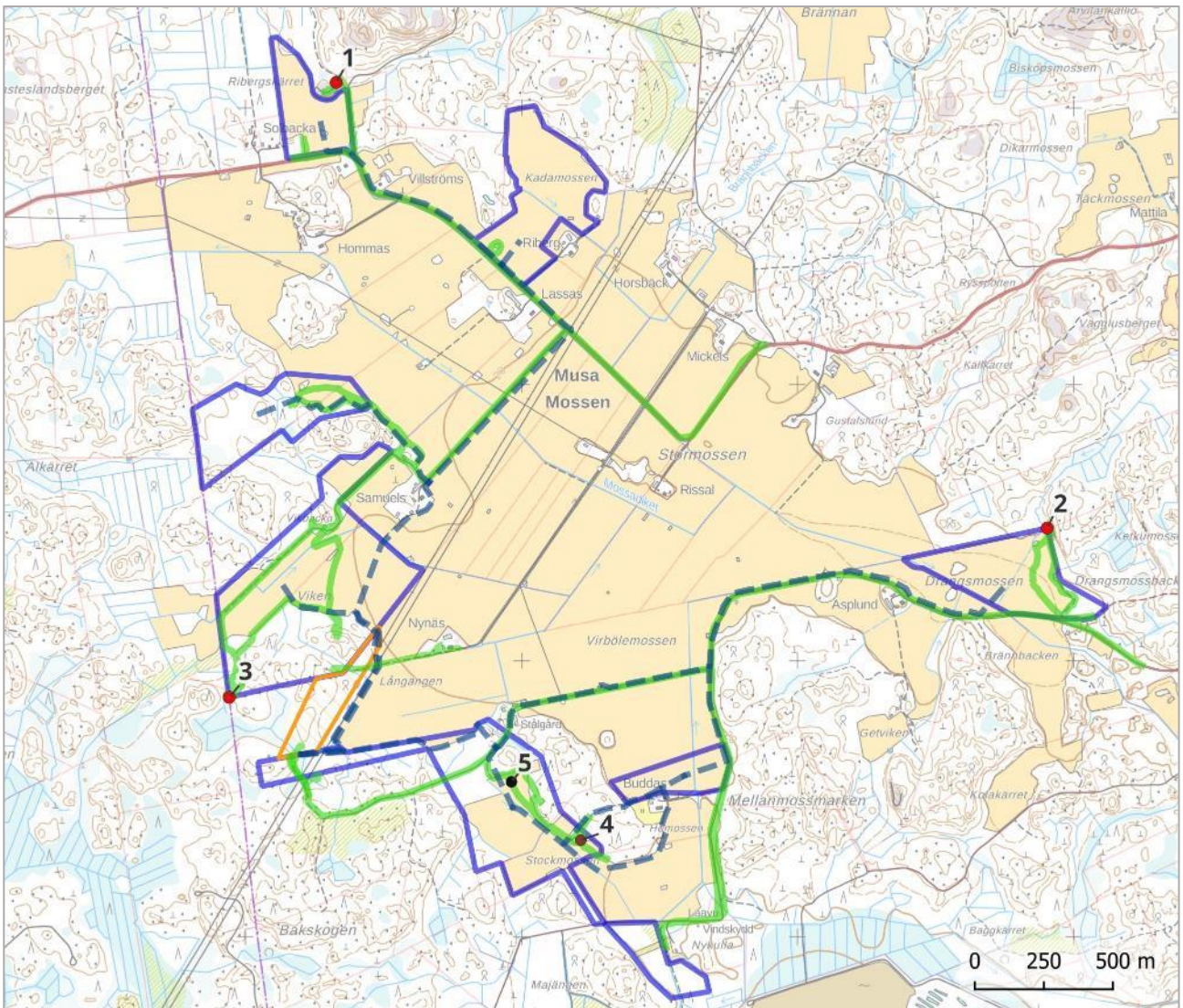
Kuva 1. Hankealueiden länsiosan metsäalueet ovat pääosin vaikeakulkuista louhikkoa.

Kuva 2. Musan peltoalueet ovat tasaisia ja piirteettömiä.

Kuva 3. Suunnitellun sähköaseman alueella maasto on pusikoitunutta hakkuuaukeaa. Kuvattu lounaaseen.

Kartta 7. Maastossa kuljetut reitit vihreällä ja inventoinnissa havaitut kohteet (1-5) erivärisin pistein. Hankealueiden raja-
 rajaus sinisellä ja sähkösiirtoreitit sinisellä katkoviivalla. MK 1: 25 000.

5. Yhteenveto

Loviisan Musan aurinkovoimapuiston suunnittelualueiden arkeologinen inventointi tehtiin allekirjoittaneen toimesta 30.5. ja 27.6.2024. Alueelta havaittiin kolme uutta kiinteää muinaisjäännöstä, yksi ajoittamaton röykkiö ja kaksi historiallisen ajan rajamerkkiä. Kaksi tunnettua mahdollista muinaisjäännöstä tarkastettiin, joista toinen määriteltiin muuksi kulttuuriperintökohteeksi. Toinen kohteista on tuhoutunut modernissa maankäytössä ja sen voi nähdäksemme poistaa muinaisjäännösrekisteristä.

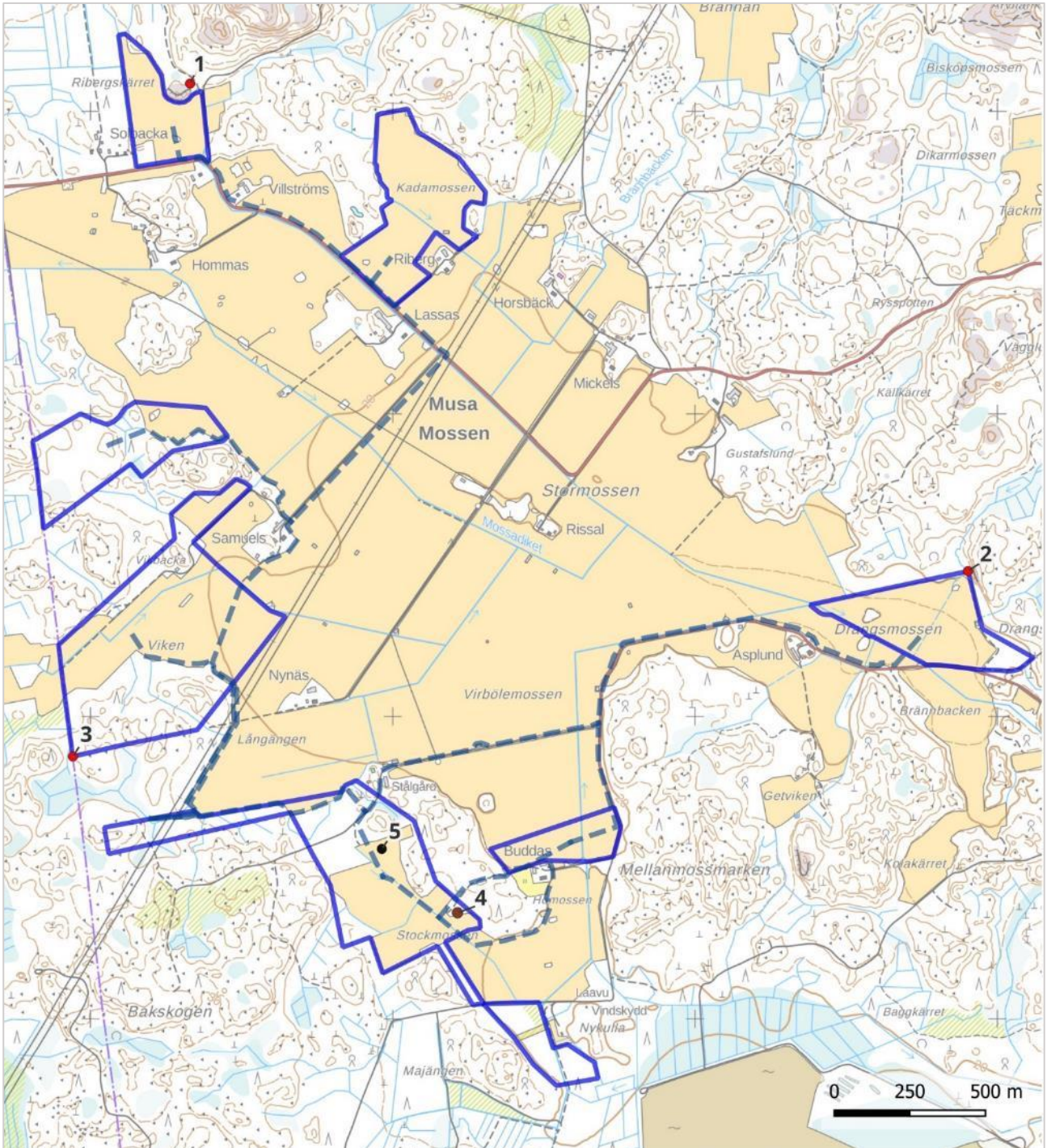
Pälkäneellä

Sinikka Kärkkäinen
1.7.2024
Heilu Oy

Tampereella

Kalle Luoto
27.8.2024

6. Arkeologisen kulttuuriperinnön kohteet

Kartta 8. Alueen arkeologiset kohteet. Kiinteät muinaisjäännökset (1-3) merkitty punaisella, muu kulttuuriperintökohde (4) ruskealla ja poistettu kohde (5) mustalla pisteellä. MK 1: 20 000.

Kiinteät muinaisjäännökset

1. Ribergskärret

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: kivistä rakenteet, rökkiöt

Ajoitus: ajoittamaton

Koordinaatit: N 6717091 E 465329 z 26 m mpy

Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Inventointihavainnot 2024:

Pieni rökkiö sijaitsee kallioisella mäellä Solbackan koillispuolella. Rökkiö on pyöreä ja sen halkaisija on noin 3,5 metriä ja korkeus noin 30-35 cm. Rökkiö on lähes täysin sammaleen ja varpujen peittämä. Se tehty kallion päälle ja sen lähellä on muutamia suuria siirtolohkareita. Rökkiö on tehty luontaisista, hieman pyöristyneistä kivistä, joiden koko on noin 20-40 cm. Rökkiö ei vaikuta modernilta raivausrökkiöltä, sillä se on hieman liian syrjässä läheiseltä pellolta tai viereiseltä metsäpolulta. Kohteen ajoitusta tai tarkoitusta ei ollut inventoinnin aikana mahdollista määritellä tarkemmin.

Kuva 4. Pieni, sammaloitunut rökkiö sijaitsee avoimessa kuusimetsikössä. Kuvattu lounaaseen.

Kartta 9. Kohteen 1 sijainti. MK 1: 5000.

2. Råberg

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6715479 E 467903 z 21 m mpy

Koordinaattiselite: Kiinteistörajan taitepiste

Inventointihavainnot 2024:

Rajapyykki sijaitsee Drangsmossenin peltoalueen koillispuolella, noin 20 metriä peltoaukeasta metsään. Pyykki sijaitsee pystysuoran kallioseinämän läheisyydessä, luontaisesti kivikkoisessa maastossa. Suurten, sammaloituneiden perustuskivien keskellä on hieman vinoon painunut, noin 45 cm korkea, viisarikivi. Sen viereen on laitettu aurausviitta. Rajamerkki näkyy Kuninkaankylän isojakokartalla (v. 1765), ja se on sijainnut Kuninkaankylän ja Virbölen (Viirilän) historiallisen ajan kylien rajalla. Paikalla on yhä käytössä oleva kiinteistöraja.

Kuva 5. Pyykki sijaitsee pystysuoran kallioseinämän länsipuolella. Kuvattu itään.

Kartta 10. Kohteen 2 sijainti. MK 1: 5000.

3. Viken

Muinaisjäännöstunnus: uusi kohde

Muinaisjäännösstatus: kiinteä muinaisjäännös

Muinaisjäännöstyyppi: kivrakenteet, rajamerkit

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6714867 E 464942 z 23 m mpy

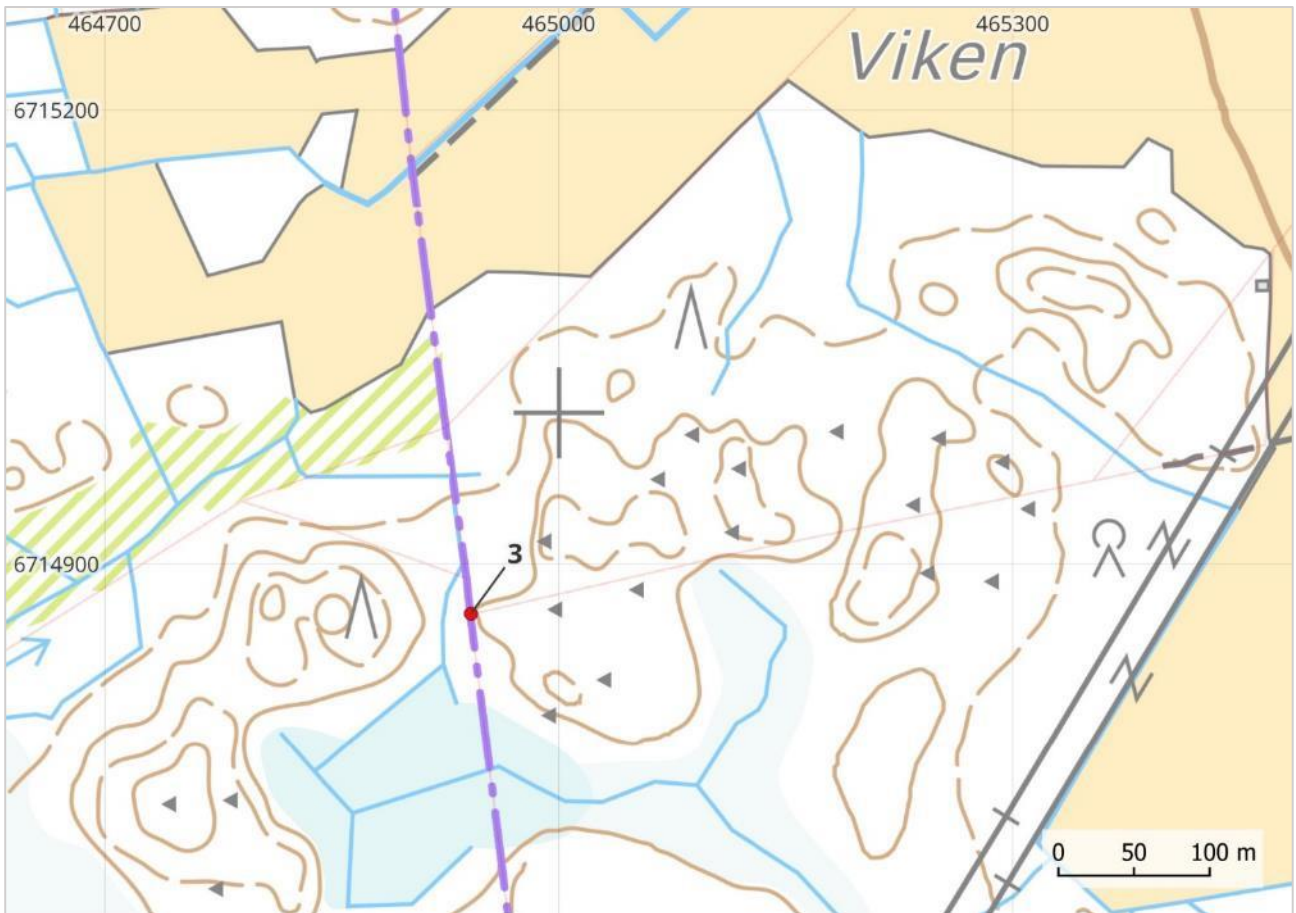
Koordinaattiselite: Kiinteistörajojen taitepiste

Inventointihavainnot 2024:

Rajapyykki sijaitsee Nynäsin tilan länsipuolisella metsäalueella, Hökärsskogenin itäpuolella. Sammaloituneen, matalan perustuksen (halk. n. 1 m) keskellä on laakea viisarikivi, jonka toisella puolella on punaisella maalilla vahvistettu nro. 204. Pyykin päälle on kaatunut puu, mutta pyykki on ehjä. Rajapyykki on merkitty Virbölen eli Viirilän isojakokartalle ja se on sijainnut Kuninkaankylän, Virilän ja Heikinkylän rajalla. Paikalla on yhä käytössä oleva kiinteistörajojen taitepiste sekä Loviisan ja Lapinjärven kuntaraja.

Kuva 6. Viisarikiven päälle on kaatunut puu. Kuvattu itään.

Kartta 11. Kohteen 3 sijainti. MK 1: 5000.

Muu kulttuuriperintökohde

4. Musa Buddas

Muinaisjäännöstunnus: 1000007686

Muinaisjäännösstatus: muu kulttuuriperintökohde (oli mahdollinen muinaisjäännös)

Muinaisjäännöstyyppi: asuinpaikat, talonpohjat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6714350 E 466214 z 21 m mpy

Koordinaattiselite: GPS maastomittaus

Aiemmat tutkimukset: Tapani Ahvenisto inventointi 1968

Aiemmat tiedot:

Rakennuksen pohja sijaitsee Dragmossenin suoalueen luoteispuoliseen peltoaukeaan työntyvällä metsäsaarekkeella, pellon reunassa Buddaksen tilan länsipuolella.

Inventointihavainnot 2024:

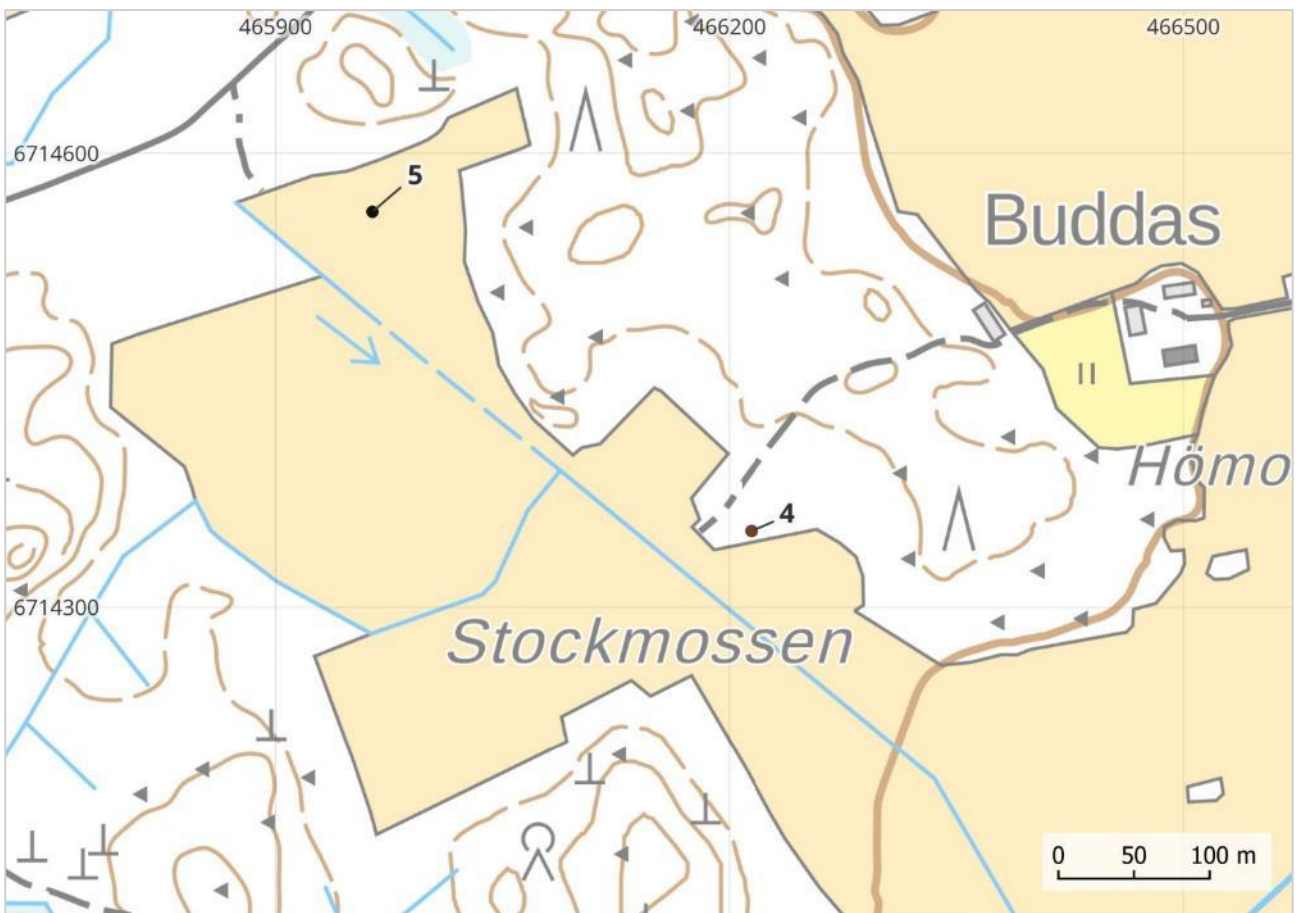
Pienen rakennuksen kivijalka havaittiin Stockmossenin peltoalueen pohjoisreunassa olevan metsäsaarekkeen reunassa. Kohteen sijaintikoordinaattia tarkennettiin joitakin metrejä. Kivijalka on neliön muotoinen, ja sen koko on noin 3,5 x 4 metriä. Se on tehty lohkotuista kivistä, joiden koko vaihtelee 40-60 cm:n välillä. Kivissä ei näy porauksen jälkiä. Kivijalan keskiosa on loivasti kuopalla ja pohjalla on runsaasti suuren eläimen palamattomia luita. Kivijalan keskelle tehdystä lapionpistossa maaperä oli sekoittunutta multaa. Kohde ei koon puolesta vaikuta asuinrakennuksen pohjalta, vaan on todennäköisesti jonkin ulkorakennuksen kivijalka. Musa Buddaksen lähellä onkin havaittavissa ulkorakennus/lato vuoden 1885 senaatinkartalla.

Kuva 7. Kivijalka sijaitsee pellon reunassa. Kuvattu pohjoiseen.

Kartta 12. Ote senaatinkartasta. Buddaksen (4) eteläpuolelle, pellon reunaan on merkitty musta ulkorakennus.

Kartta 13. Kohteiden 4 ja 5 sijainnit. MK 1: 5000.

Poistettu kohde

5. Musa Stålgård

Muinaisjäännöstunnus: 1000007687

Muinaisjäännösstatus: poistettu muinaisjäännös (oli mahdollinen muinaisjäännös)

Muinaisjäännöstyypit: asuinpaikat, talonpohjat

Ajoitus: historiallinen

Koordinaatit: N 6714561 E 465964 z 21 m mpy

Koordinaattiselite: Kohteen tunnettu sijainti (kyppi)

Aiemmat tutkimukset: Tapani Ahvenisto inventointi 1968

Aiemmat tiedot:

Rakennuksen pohja sijaitsee Dragmossenin suoalueen luoteispuoliseen peltoaukeaan työntyvällä metsäsaarekkeella, pellon reunassa Stålgårdin tilan eteläpuolella.

Inventointihavainnot 2024:

Musa Stålgårdin peltoalueella on nähtävissä Ahveniston kuvaama metsäsaareke vielä 1980-luvun ilmakuvassa. Metsäsaareke on sittemmin raivattu pois, kuten myös paikalla ollut rakennuksen pohja. Muinaisjäännöspisteen kohdalla on tasaista peltoa ja peltoalueen pohjoislaidalla raivauskivikkoa. Kohde on siis tuhoutunut modernissa maankäytössä ja sen voine poistaa muinaisjäännösrekisteristä. Ks. sijainti edellisen kohteen yhteydestä.

Kuva 8. Stålgårdin peltoalueella ollut metsäsaareke on raivattu pois ja muinaisjäännöspisteen kohdalla on tasaista peltoa. Kuvattu pohjoiseen.

Lähteet

Tutkimusraportit:

- Ahvenisto, Tapani. Ruotsinpyhtää inventointi 1968. Museovirasto

Digitaaliset lähteet:

- Kulttuuriympäristön palveluikkuna
<https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Kartat:

Kansallisarkisto:

- Maanmittaushallituksen uudistusarkisto. MHA U Uudistuskartat ja -asiakirjat. B UUDENMAAN LÄÄNI. Ruotsinpyhtää:
 - o B28:7/1-4 Kuninkaankylä / Kungsböle; Karta öfver åkrar och ängar med beskrifning (1765-1765). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 5.3.2024.
 - o B28a:6/1-7 Wirböle; Karta öfver egorne med delningsinstrument (1784-1784). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 5.3.2024.
- Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma):
 - o Ib.* Senaatin kartasto. X 37 [Ruotsinpyhtää] (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 5.3.2024.
 - o Ia.* Pitäjänkartasto. 3024 01+3022 10 Ia.* -/- - Ruotsinpyhtää (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 8.5.2024. (v. 1842)
 - o Ia.* Pitäjänkartasto. 3024 02 Ia.* -/- - Ruotsinpyhtää (--). Tiedosto 1. Kansallisarkisto. Viitattu 8.5.2024.

Maanmittauslaitos:

- Separat förrättningskarta, klyvning, Kungsböhle by (1841-1847)

Vanhat painetut kartat- latauspalvelu:

- 3024 01 Petjärvi (v. 1964)